

BANKLARDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI MEXANIZMLARI

Toshkent amaliy fanlar universiteti
Bank va moliya kafedrası assistent o'qituvchisi
Muhiddinov Akobirxon Nurullo o'g'li

Annotatsiya: Mazkur tezis banklarda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishda zamonaviy yondashuvlar, xususan, institutsional mexanizmlarni rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish hamda samarali kadrlar siyosatini shakllantirish masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda korporativ boshqaruv sifatini oshirishning innovatsion yo'llari tahlil qilinib, bank faoliyatida shaffoflikni kuchaytirish va boshqaruv qarorlarining samaradorligini ta'minlashga qaratilgan takliflar ishlab chiqilgan. Tezis natijalari bank tizimining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

kalit so'zlar: korporativ boshqaruv, bank tizimi, raqamli texnologiyalar, institutsional mexanizmlar, kadrlar siyosati, boshqaruv samaradorligi, shaffoflik.

KIRISH

Bugungi kunda bank sektorida yuz berayotgan tarkibiy o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va raqobat muhitining kuchayishi banklarda korporativ boshqaruv tizimiga bo'lgan talablarni yanada oshirmoqda. Bank faoliyatining ochiqqligi, boshqaruv qarorlarining sifatli qabul qilinishi va mas'uliyatli menejmentni shakllantirish korporativ boshqaruvning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Shu nuqtayi nazardan, banklarda korporativ boshqaruvni an'anaviy yondashuvlar bilan cheklab qo'ymasdan, uni zamonaviy boshqaruv mexanizmlari asosida takomillashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Mazkur tezisda banklarda korporativ boshqaruvni rivojlantirishning innovatsion va institutsional yo'nalishlari tahlil qilinadi.

Banklarda korporativ boshqaruvni takomillashtirishning tashkiliy-huquqiy asoslari

Banklarda korporativ boshqaruvni takomillashtirish, eng avvalo, uning tashkiliy-huquqiy asoslarini mustahkamlashni talab etadi. Korporativ boshqaruv tizimi bankning ichki tuzilmasi, boshqaruv organlari o'rtasidagi munosabatlar hamda ularning huquq va majburiyatlarini belgilovchi normativ-huquqiy hujjatlar majmuasiga asoslanadi. Ushbu hujjatlarning aniq va mukammal ishlab chiqilishi bank faoliyatida boshqaruv intizomini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Amaliyotda ayrim banklarda ichki reglamentlar va boshqaruv standartlarining yetarli darajada takomillashmaganligi boshqaruv jarayonlarida nomuvofiqliklarni keltirib chiqaradi. Shu bois banklarda korporativ boshqaruv kodeksini ishlab chiqish va uni qat'iy joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday kodeks boshqaruv organlari faoliyatini yagona tamoyillar asosida muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Shuningdek, boshqaruv organlari o'rtasida vakolat va mas'uliyatni aniq taqsimlash bank faoliyatida qarorlar qabul qilish jarayonining shaffofligini ta'minlaydi. Aksiyadorlar umumiy yig'ilishi strategik yo'nalishlarni belgilovchi oliy organ bo'lsa, kuzatuv kengashi strategiya ijrosini nazorat qiluvchi muhim institut sifatida faoliyat yuritadi. Ijroiya organlar esa operativ boshqaruvni amalga oshiradi. Ushbu organlar o'rtasidagi samarali hamkorlik korporativ boshqaruv sifatini oshiradi.

Banklarda korporativ boshqaruvni takomillashtirishda raqamlashtirish va innovatsion mexanizmlar

So'nggi yillarda bank tizimida raqamlashtirish jarayonlari korporativ boshqaruvni takomillashtirishda muhim omilga aylanmoqda. Raqamli texnologiyalar boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini soddalashtirish, axborot almashinuvini tezlashtirish hamda nazorat mexanizmlarini kuchaytirish imkonini beradi.

Banklarda zamonaviy axborot tizimlarini joriy etish orqali moliyaviy ko'rsatkichlar, risklar va operatsion jarayonlar real vaqt rejimida monitoring qilinadi. Bu esa boshqaruv organlariga tezkor va asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini yaratadi. Ayniqsa, ichki audit va komplayens nazorat tizimlarini avtomatlashtirish boshqaruvdagi inson omili ta'sirini kamaytirib, shaffoflikni oshiradi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalaridan foydalanish risklarni baholash va prognozlash jarayonlarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Innovatsion mexanizmlarning joriy etilishi banklarda korporativ boshqaruvni zamonaviy talablar asosida rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratadi.

Banklarda korporativ boshqaruvni takomillashtirishda inson kapitali va korporativ madaniyatning o'rni

Banklarda korporativ boshqaruvning samaradorligi ko'p jihatdan inson kapitali va korporativ madaniyat darajasiga bog'liqdir. Boshqaruv tizimi qanchalik mukammal bo'lmasin, agar uni amalga oshiruvchi kadrlar yetarli bilim va malakaga ega bo'lmasa, kutilgan natijaga erishish mushkul bo'ladi.

Shu bois banklarda kadrlar siyosatini strategik darajada tashkil etish zarur. Rahbar va menejerlarni tanlashda professional kompetensiya, halollik va

mas'uliyatlik mezonlariga ustuvor ahamiyat berilishi lozim. Xodimlar uchun doimiy malaka oshirish, trening va rivojlanish dasturlarini joriy etish korporativ boshqaruv sifatini oshiradi.

Korporativ madaniyatni rivojlantirish banklarda ochiqlik, mas'uliyat va jamoaviylik muhitini shakllantiradi. Etika kodeksiga rioya etilishi, manfaatlar to'qnashuvining oldini olish mexanizmlarining joriy etilishi boshqaruv jarayonlarida ishonchni kuchaytiradi. Natijada banklarda korporativ boshqaruv tizimi nafaqat tashkiliy, balki ma'naviy jihatdan ham mustahkamlanadi.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, banklarda korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirish zamonaviy bank faoliyatining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bank sektorida raqobatning kuchayishi, moliyaviy risklarning murakkablashuvi va raqamli transformatsiya jarayonlari korporativ boshqaruvga bo'lgan talablarni yanada oshirmoqda. Shu sababli banklarda boshqaruv tizimini faqat an'anaviy yondashuvlar asosida emas, balki innovatsion va institutsional mexanizmlar orqali rivojlantirish zarur.

Tadqiqot davomida banklarda korporativ boshqaruv samaradorligi institutsional tuzilmaning mukammalligi, raqamli texnologiyalardan foydalanish darajasi hamda kadrlar siyosatining sifatiga bevosita bog'liqligi aniqlandi. Boshqaruv organlari o'rtasida vakolat va mas'uliyatning aniq taqsimlanishi, ichki me'yoriy hujjatlarning takomillashtirilishi bank strategiyasining samarali amalga oshirilishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv vositalarini joriy etish qaror qabul qilish jarayonining tezkorligi va aniqligini oshirib, shaffoflikni ta'minlaydi.

Banklarda kadrlar salohiyatini rivojlantirish korporativ boshqaruv sifatini oshirishning muhim omili ekanligi asoslab berildi. Yuqori malakali va professional menejerlar bank faoliyatida strategik qarorlarni puxta ishlab chiqish, risklarni samarali boshqarish va manfaatdor tomonlar bilan ishonchli munosabatlarni yo'lga qo'yishda muhim rol o'ynaydi. Xodimlarning doimiy malaka oshirishi va zamonaviy bilimlarga ega bo'lishi boshqaruv jarayonlarining barqarorligini ta'minlaydi.

Banklarda korporativ boshqaruvni takomillashtirish institutsional mexanizmlarni mustahkamlash, raqamli texnologiyalarni faol joriy etish hamda samarali kadrlar siyosatini yuritish orqali amalga oshiriladi. Ushbu yo'nalishlarning izchil va tizimli amalga oshirilishi bank tizimining barqaror rivojlanishini ta'minlash, moliyaviy risklarni kamaytirish hamda banklarning milliy va xalqaro moliya bozorlaridagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Banklarda korporativ boshqaruv va risklarni boshqarish bo'yicha me'yoriy hujjatlar. — Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi. *Banklar va bank faoliyati to'g'risidagi Qonuni*. — Toshkent.
3. Basel Committee on Banking Supervision. *Corporate governance principles for banks*. — Basel, 2015.
4. OECD. *Principles of Corporate Governance*. — Paris, 2015.
5. World Bank. *Bank Governance and Regulation in the Digital Age*. — Washington, DC, 2020.
6. International Finance Corporation. *Corporate Governance for Financial Institutions*. — Washington, DC, 2019.
7. Tricker, B. *Corporate Governance: Principles, Policies and Practices*. — Oxford University Press, 2019.
8. Gup, B.E. *Corporate Governance in Banking: A Global Perspective*. — Edward Elgar Publishing, 2018.
9. Kirkpatrick, G. *Corporate Governance and Financial Stability*. — OECD Publishing, 2017.
10. He, D., Martinez Peria, M. *Digital Banking and Governance Challenges*. — International Monetary Fund Working Paper, 2021.